Valiokunnan lausunto PeVL 8/2026 vp– HE 170/2025 vp

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkiseen keskusteluun osallistuvien henkilöiden suojelemisesta rajat ylittäviltä häirintäkanteilta

Lakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkiseen keskusteluun osallistuvien henkilöiden suojelemisesta rajat ylittäviltä häirintäkanteilta (HE 170/2025 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava lakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- erityisasiantuntija Johannes Koskenniemi, oikeusministeriö
- esittelijäneuvos Jarmo Hirvonen, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- professori (emerita) Tuula Linna
- professori Olli Mäenpää

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki julkiseen keskusteluun osallistuvien henkilöiden suojelemisesta rajat ylittäviltä häirintäkanteilta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 7.5.2026.

Esitykseen sisältyy ehdotuksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskeva jakso. Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Valmis
5.0

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Arvioinnin lähtökohtia

(1) Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki julkiseen keskusteluun osallistuvien henkilöiden suojelemisesta rajat ylittäviltä häirintäkanteilta. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1069 julkiseen keskusteluun osallistuvien henkilöiden suojelemisesta ilmeisen perusteettomilta vaatimuksilta tai väärinkäyttöön perustuvilta oikeudenkäynneiltä (jäljempänä SLAPP-direktiivi) annettiin 11. päivänä huhtikuuta 2024. Laissa ehdotetaan säädettäväksi direktiivin velvoitteiden mukaisesti selvästi perusteettoman kanteen hylkäämisestä varhaisessa vaiheessa, vakuuden asettamisesta, vastaajan tukemisesta oikeudenkäynnissä, häirintäkannemaksun määräämisestä sekä muutoksenhausta.

(2) Esityksen tavoitteena on sen perustelujen (s. 5) mukaan tehdä SLAPP-direktiivin edellyttämät kansalliset lainsäädäntömuutokset. Direktiivi velvoittaa esityksen mukaan erilaisiin toimiin, joilla suojataan julkiseen keskusteluun osallistuvia luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä perusteettomilta kanteilta, jotka eivät kumpua aidosta oikeussuojan tarpeesta vaan pyrkimyksestä ehkäistä henkilöiden osallistumista julkiseen keskusteluun tai rangaista siitä. Kysymys on siis perusteettomista ja oikeuden väärinkäyttöön perustuvista kanteista.

(3) Ehdotettu sääntely on merkityksellistä erityisesti perustuslain 12 §:ssä turvatun sananvapauden ja 21 §:ssä säädetyn oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin kannalta.

(4) Perustuslain 12 §:ssä turvattu sananvapaus sisältää oikeuden ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Sananvapaussäännöksen keskeisenä tarkoituksena on sen esitöiden mukaan taata kansanvaltaisen yhteiskunnan edellytyksenä oleva vapaa mielipiteenmuodostus, avoin julkinen keskustelu, joukkotiedotuksen vapaa kehitys ja moniarvoisuus sekä mahdollisuus vallankäytön julkiseen kritiikkiin (HE 309/1993 vp, s. 56/II).

(5) Hallituksen esityksen perustelujen (s. 52—53) mukaan lakiesityksen tarkoitus on suojata julkiseen keskusteluun osallistuvia henkilöitä selvästi perusteettomilta vaatimuksilta ja väärinkäyttöön perustuvilta oikeudenkäynneiltä siviili- ja kauppaoikeudellisissa riita-asioissa, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia, ja täten turvata sananvapauden toteutuminen. Ehdotuksella pyritään vähentämään erityisesti häirintäkanteiden pelote- ja ehkäisyvaikutuksia sananvapauden käyttämiseen. Tällä olisi esityksen mukaan myönteisiä vaikutuksia ensinnäkin julkiseen keskusteluun osallistuvien henkilöiden kannalta. Toiseksi olisi otettava huomioon, että sananvapauteen sisältyy oikeus vastaanottaa tietoja. Julkisen keskustelun rajoittamiseen pyrkivät kanteet ovat omiaan näivettämään julkista keskustelua ja kaventamaan mainitun oikeuden toteutumista. Lakiehdotuksella olisi myönteinen vaikutus kaikkien oikeuteen vastaanottaa tietoja yleisesti kiinnostavista aiheista.

(6) Perustuslakivaliokunta pitää esityksen tavoitetta sananvapauden turvaamisesta hyvin painavana ja tärkeänä. Samalla valiokunta kiinnittää huomiota kuitenkin siihen, että muiden perusoikeuksien, kuten esimerkiksi perustuslain 10 §:ssä turvatun kunnian ja yksityiselämän suojan ja myös perustuslain 21 §:ssä säädetyn oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin, kannalta on

tärkeää, ettei nyt ehdotettu suojajärjestelmä rajoita oikeutettuja kanteita esimerkiksi lisäämällä kohtuuttomasti oikeudessa häviävän osapuolen taloudellisia riskejä.

Häirintäkannemaksu

(7) Lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi häirintäkannemaksusta, jonka pääasiaa käsittelevä tuomioistuin voi tuomita kantajan maksettavaksi pykälässä säädettävien edellytysten täyttyessä. Maksu olisi vähintään 1 000 ja enintään 50 000 euroa.

(8) Häirintäkannemaksussa on hallituksen esityksen perustelujen (s. 49) mukaan kyse rangaistusluonteisesta taloudellisesta seuraamuksesta, joka perustuu perustuslaissa turvatun oikeussuojakeinon eli oikeudenkäynnin väärinkäyttöön häirintätarkoituksessa. Häirintäkannemaksu ei ole perustuslain 81 §:n mielessä sen paremmin vero kuin maksukaan (ks esim. PeVL 9/2012 vp, s.2). Kysymyksessä on sanktioluonteinen taloudellinen seuraamus. Ehdotettua häirintäkannemaksua on perusteltua arvioida vastaavin perustein kuin hallinnollisia rangaistusseuraamuksia koskevaa sääntelyä (esim. PeVL 46/2021 vp).

(9) Perustuslakivaliokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen taloudellisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen. Hallinnollisen seuraamuksen yleisistä perusteista on säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska sen määräämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Koska hallinnollisen seuraamuksen määräämisessä on perustuslakivaliokunnan mukaan kysymys merkittävästä julkisen vallan käytöstä, laissa on täsmällisesti ja selkeästi säädettävä maksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta samoin kuin lain täytäntöönpanon perusteista (PeVL 46/2021 vp, s. 4 ja siellä viitatut lausunnot).

(10) Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei esitykseen sisälly häirintäkannemaksun täytäntöönpanoa koskevaa sääntelyä. Lakivaliokunnan tulee täydentää sääntelyä tältä osin.

(11) Lakiehdotuksen 13 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta jättää häirintäkannemaksu tuomitsematta, jos maksuvaatimuksen perusteena oleva menettely saattaisi täyttää jonkin rikoksen tunnusmerkistön. Tarkoituksena on varmistaa, ettei rikosprosessi estyisi häirintäkannemaksun vuoksi.

(12) Perustuslakivaliokunta on katsonut, että kaksoisrangaistavuuden kielto kattaa myös samaa tekoa koskevat rangaistusluonteiset hallinnolliset seuraamukset (PeVL 17/2013 vp, PeVL 15/ 2014 vp). Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksessä (s. 43) on esitetty kaksoisrangaistavuuden kieltoa koskevia näkemyksiä, jotka saattavat antaa jossain määrin yksiulotteisen kuvan kiellon merkityksestä häirintäkannemaksun kannalta. Valiokunta korostaa kaksoisrangaistavuuden kiellon ja erityisesti sitä koskevan tuomioistuinkäytännön merkitystä ehdotetun lain 13 §:n 2 momentin soveltamisen kannalta. Estettä ei olisi sillekään, että häirintäkannemaksu olisi ensisijainen rikosprosessiin nähden.

Valiokunnan lausunto PeVL 8/2026 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Helsingissä 6.3.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Vestman kok
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Teemu Keskisarja ps
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Mats Löfström r
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Ville Skinnari sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Henrik Vuornos kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johannes Heikkonen